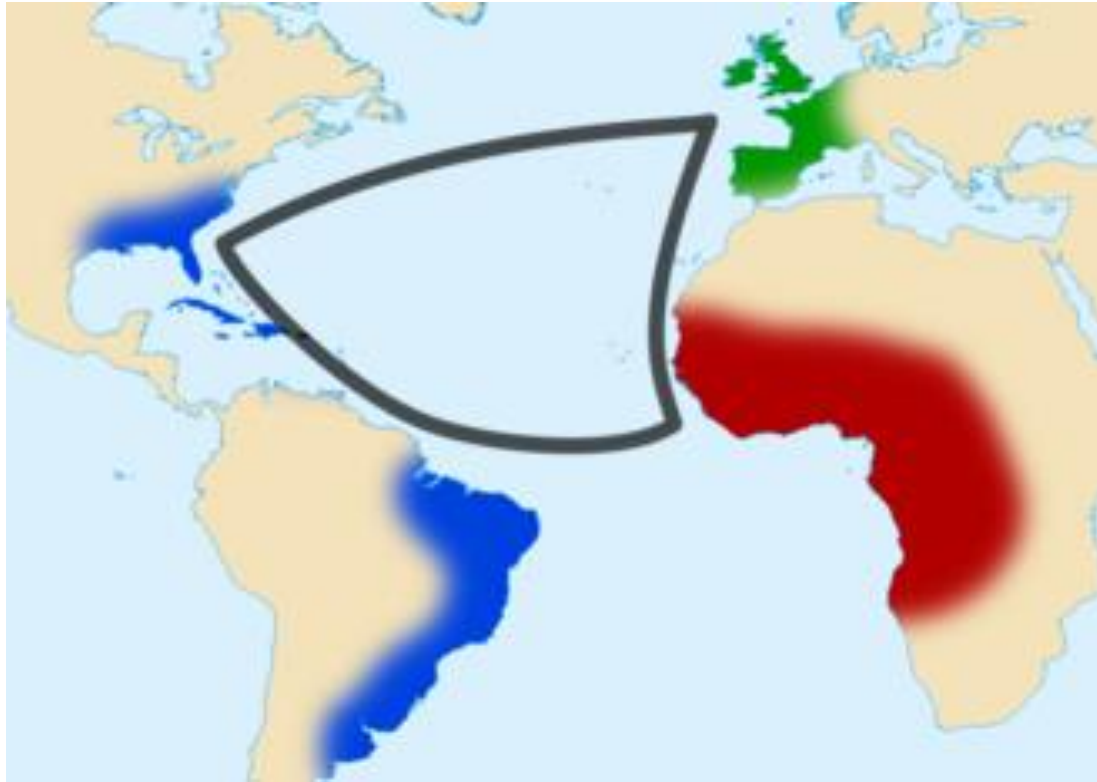

Ekonomika III. ročník

007_Zboží a peníze

Zboží

- **Zboží je statek nebo služba určená pro směnu na trhu.**
 - Je **každý** vyrobený statek určený pro směnu na trhu? Nikoliv, zboží je pouze podmnožinou množiny všech statků a služeb – oběd v domácnosti x oběd v restauraci.
 - Jsou tedy práce v domácnosti **bezenné**?
- **Nejprve se směňovalo zboží za zboží = barter (směna naturální).**
- Problémem barteru může být **nalezení směnného poměru (ekvivalentní hodnoty) = co za co.**
- **Používán v minulosti, ale i dnes** např.:
 - při rizikových obchodech, jako prevence nesplacení ceny (např. auta za ropu)
 - při nestabilitě měny (vysoká inflace)
 - v období ekonomických krizí
 - pro účel vyskladnění skladů
 - ...

Trojúhelníkový obchod (s prvky barteru) probíhal od 17. do 19. století mezi Evropou, Afrikou a Amerikou. Britové vezli do Afriky zbraně, textil, bižuterii a alkoholu. Zboží v Africe s africkými králi vyměnili za otroky. Otroky prodali hlavně na karibských ostrovech majitelům plantáží. Otroci pracovali na plantážích s cukrovou třtinou, tabákem a bavlnou. Za část utržených peněz z prodeje otroků obchodníci v Americe nakoupili velmi levně (jelikož pracovní síla byli otroci) cukr, tabák, bavlnu, zlato, stříbro a pluli zpět do Británie, odkud toto zboží prodávali do celé Evropy. Opět nakoupili zbraně, textil, ...

- Barterový obchod se realizuje **na základě směnné smlouvy** (nezaměňovat s kupní smlouvou)
- [Dokument ČT o barterování v ČR](#)
- <http://www.ebarter.cz/cz/> - databáze barterů (směnného obchodu) na českém internetu

Peníze

- Jsou speciálním druhem zboží - vlastně výsledkem hledání takového zboží, které by kdokoliv, kdykoliv rád vyměnil = **výsledkem hledání všeobecného ekvivalentu.**
- Všeobecným ekvivalentem se postupem času nejdříve stávají **drahé kovy:**
 - jsou vzácné
 - dobře se dělí
 - dobře se uchovávají a přenášejí
 - nepodléhají zkáze
- Později se začali razit **mince z kovů**, později **papírové peníze** – **stát garantoval jejich hodnotu státním zlatým pokladem.**

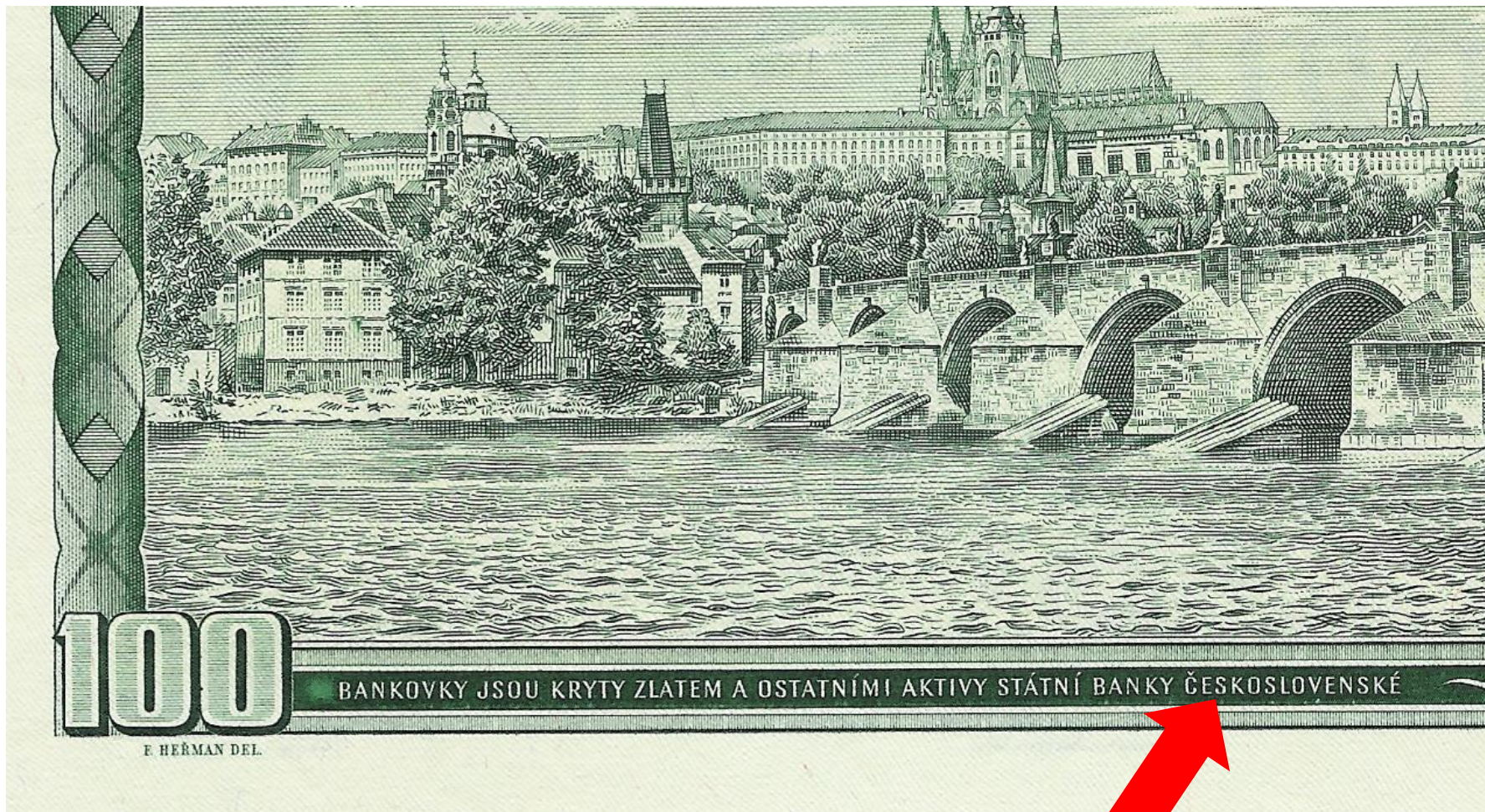
- V čase rozpadu Československa měla Státní banka 102 tun zlata. ČR z nich získala 63 t a SR 39 t.
- V letech 1997 až 1998 ČNB prodala naprostou většinu svých zlatých rezerv - téměř 56 tun. Vlády pod vedením ODS tak vylepšily příjmovou stránku rozpočtu o cca 16 miliard Kč.

- Papírek mizivé vlastní hodnoty začal být **akceptován jako symbol určité hodnoty**, protože tuto hodnotu někdo garantuje.
- **Proces odtržení symbolu hodnoty a její materiální podstaty** byl završen existencí **bezhotovostních peněz**.
- **Peníze jsou** v takových případech **jen čísla (symboly) v počítači**.
- **Bezhotovostní peníze = bezhotovostní platby** prostřednictvím:
 - účtů
 - platebních karet
 - šeků.

- Boleslav I. (935–972) cílevědomý panovník a také bratrovrah – **nechal razit první historicky doložené mince (denáry) Českého státu**

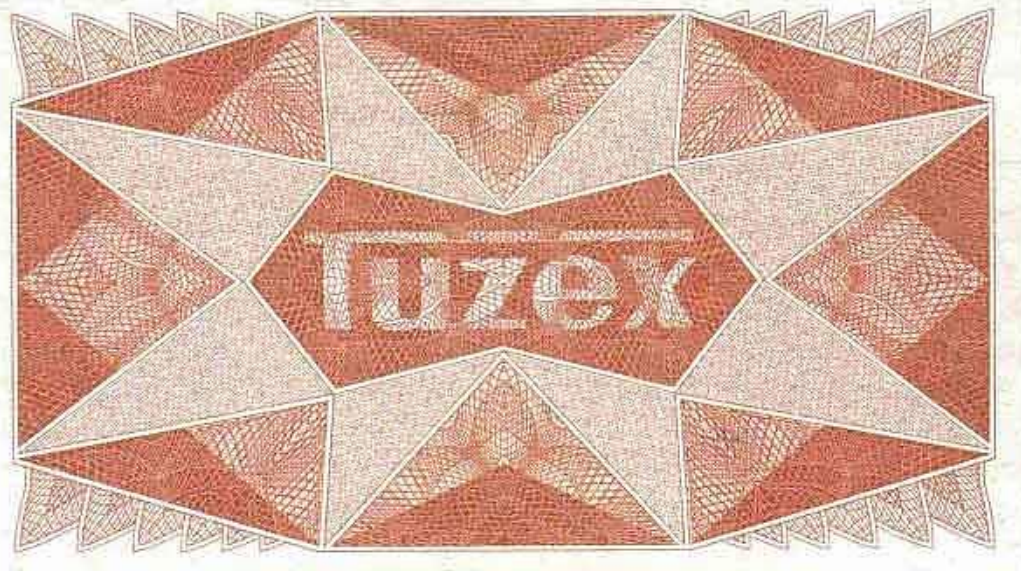

Do roku 1976 se na bankovkách uváděla tato věta:

Dnes jsou bankovky garantovány pouze čestným slovem státu!!!

Bony byly poukázky, kterými se platilo zahraniční nebo luxusní zboží ve speciálních prodejnách **PZO Tuzex**. Bony bylo možné oficiálně získat jen **při povinné výměně za valuty**. Nebyly zpětně směnitelné a platily jen v ČSSR.

Lidé, kteří neměli přístup k valutám, mohli koupit bony na černém trhu od veksláků. Oficiálně měl 1 bon hodnotu 1 Kčs. Na černém trhu se 1 bon v 80. l. 20. st. prodával za 5 - 6 Kčs.

Sen nejednoho předlistopadového řidiče – Simca 1308 – v roce 1989 prodáván (v naší tehdejší centrálně plánované ekonomice, která se chovala podobně jako monopol) v Tuzexu za 38 000 bonů (228 000 Kč). Průměrná mzda v Československu byla tehdy 3170 Kč. Škoda Favorit 136L se prodávala za cca 85 000 Kč.

- **Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, paragraf 4, odstavec 1**

Poskytovatel platby, jejíž výše v jednom kalendářním dni překračuje částku 350 000 Kč (v cizí měně podle aktuálního kursu) je povinen provést platbu bezhotovostně; to neplatí, jde-li o platbu, která musí být podle zvláštního právního předpisu (např. dražba)

Živnostenská banka nabídla v roce 1988 jako první platební kartu v Československu.

První univerzálně použitelná platební karta *Diners Club Credit Identification Card* se objevila v USA roce 1950.

Rozměr 85,6 x 54 mm u platebních karet určuje mezinárodní norma ISO 3554.

000000> 0102083003< 0002700>

00021581>

TOTO POLE LASKAVĚ NEPOPISUJTE ANI NERAZÍTKUJTE. JE URČENO PRO AUTOMATIZOVANÉ ZPRACOVÁNÍ ŠEKŮ / PLEASE DO NOT SIGN OR STAMP THIS FIELD, IT IS DESIGNATED FOR AUTOMATIC CHECK PROCESSING

ČESKÁ
SPORITELNA

OP Ostrava
nám. Dr. E. Beneše 6

Zaplaťte za tento šek

02894528

MĚNA	ČÁSTKA

ČÁSTKU SLOVY

KOMU

MÍSTO VYSTAVENÍ

DATUM VYSTAVENÍ

PODPIS(Y), OZNAČENÍ VÝSTAVCE

ČÍSLO ÚČTU

KÓD BANKY

ČÁSTKA

ČÍSLO ŠEKU

KÓD

Jsem bez hotovosti a bez karty, ale mohu v případě, že mám vydánu tzv. **šekovou knížku**, **platit šekem.**

Tiskopis šeku vyplníme podle potřeb až do výše disponibilního zůstatku účtu, ke kterému nám byl vydán. Soukromý šek vystavuje zpravidla majitel účtu (**výstavce**) k úhradě šekové částky **příjemci** nebo k výběru hotovosti ze svého účtu.

- **Funkce peněz:**

- **Prostředek směny** (zprostředkovávají výměnu zboží – peníze - zboží)
- **Míra hodnot** (pomocí peněz měříme hodnotu jinak nepoměřitelných statků)
- **Prostředek akumulace** (peníze se dají hromadit, schraňovat, akumulovat) – jiným označením tzv. funkce pokladu

- Každý **stát** (až na výjimky) **má svou vlastní měnu** (např. EU = EURO), aby mohl:
 - lépe svou ekonomiku řídit a kontrolovat a
 - regulovat zahraniční obchod
- O měnu státu se **podle Ústavy ČR** stará **centrální banka** (u nás **ČNB**) = jediná má **právo emitovat peníze**.
- [Česká národní banka](#) je **nezávislá na státu**.
- Podle ústavy je **hlavním cílem** její činnosti péče o cenovou stabilitu - tj. **udržení nízké inflace**.
- **Kontroluje ostatní banky**.
- V čele **bankovní rada** = guvernér + 6 členů vedení.

ČNB sídlí v Praze v ulici Na Příkopě 28. Pobočky banky najdeme v dalších 7 velkých městech ČR.

- **Většina ekonomik je otevřených:**
 - obchoduje s jinými zeměmi
 - převádí různé měny
- **Měna = peněžní soustava určitého státu.**
- **Základem každé měny je peněžní jednotka.**

- **Měna:**

- **1. plně směnitelná (konvertibilní)** – nejsou překážky výměny neboli konverze (lze směňovat kdekoliv).
- **2. částečně směnitelná** – stát stanoví pravidla výměny své měny (československá a česká měna v letech 1990-95).
- **3. nesměnitelná (nekonvertibilní)**- stát **zakazuje držení cizích měn** občany a určuje instituce (banky), které mají **monopol výměny** (do roku 1990 takovou měnou byla i československá koruna).
 - V současnosti např. měny **Turecka, Malty, Thajska, Mexika, Izraele, Egypta a mnoha dalších.**

- Pokud chtěly naše firmy v období nekonvertibility měny **obchodovat se zahraničím, museli mít zahraničně obchodní licenci = tzv. podniky zahraničního obchodu (PZO).**
- **Pracovat v období minulého režimu pro PZO** (jako např. Tuzex, Omnipol, Strojexport, Škodaexport, Petrimex) bylo **spojeno s mnoha výhodami, ale také nutností vlastnit legitimaci KSČ a mnohdy i spolupracovat s StB.**
- Z mnoha bývalých zaměstnanců jsou **dnes čeští miliardáři** – měli objektivně snazší vstup do oblasti podnikání (know-how, kontakty, kapitál).

Třetí nejvyšší budova v ČR byla ve druhé polovině 70. let 20. století postavena pro podnik zahraničního obchodu MOTOKOV. Dnes nese název City Empiria.

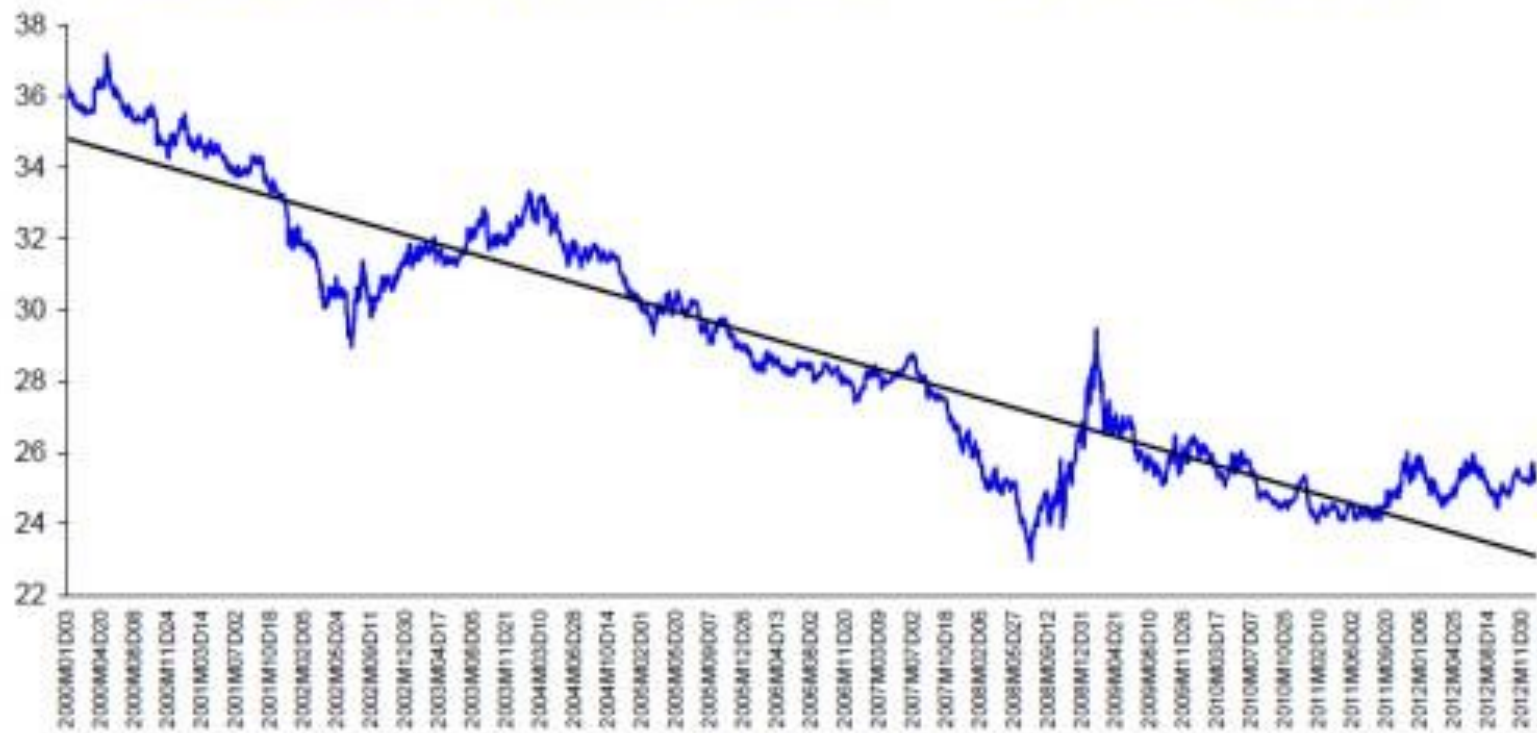
- **Měnový kurz** = cena měnové jednotky státu vyjádřená v peněžní jednotce jiného státu.
- **Kurzovní lístek** = soupis kurzů nejdůležitějších měn k určitému datu (ČNB ho vydává denně). Nižší kurz pro nákup a vyšší kurz pro prodej měny (z toho plynou zisky bank, směnáren).
- **Valuty** = bankovky a mince cizího státu.
- **Devizy** = pohledávky znějící na cizí měnu (např. cenné papíry v cizí měně).

Pozn. **pohledávka** je právo věřitele na plnění od dlužníka (neboli částka, kterou mi někdo dluží).¹

- **Devalvace = oficiální snížení kurzu měny určitého státu vůči všem ostatním měnám (za 1 cizí měnovou jednotku zaplatíme více domácí měny).**
- Devalvaci **provádí ČNB po dohodě s ministerstvem financí.**
- *Např. během roku 1990 vláda třikrát snížila kurz koruny – kurz vůči dolaru propadl ze 14 na 28 korun.*
- **O devalvaci nehovoříme, pokud se kurz měny vytváří na základě běžných výkyvů nabídky a poptávky po měně – pokud takto dojde např. k oslabení koruny vůči euru, označuje se to jako **depreciace** (opakem je posílení = **apreciace**).**

- V letech **1995-97** byl kurz koruny pevně navázán na americký dolar a německou marku (*obdobně dnes mají např. Švýcarsko nebo Dánsko měny navázány na euro*).
- **Od roku 1997** přešla ČNB na stanovení kurzu metodou nazývanou řízený floating (plovoucí kurz) = ČNB zasahuje jen v případě, že se kurz odchyluje od ústředního kurzu více, než je stanovena hranice tzv. fluktuačního pásma.
- Kurz koruny je tedy **značně nestabilní**.
- **Opakem devalvace je revalvace**, provádí opět ČNB.
- **Revalvace** = oficiální zvýšení kurzu vůči všem cizím měnám.

CZK/EUR (3 Jan 2000 – 13 Feb 2013)

Otázky:

1. Co je to barter?
2. Vysvětlete, co je to zboží?
3. Je každý výrobek zbožím – vysvětlete.
4. V čem může být problém barterového obchodu?
5. Uveďte příklady situací, kdy se i dnes dává přednost barteru?
6. Barterový obchod se realizuje na základě
7. Všeobecný ekvivalent zboží – vysvětli.
8. Kdo a čím garantuje hodnotu mincí a bankovek?
9. Bezhotovostní platby se provádějí pomocí
10. Kdo je to výstavce?
11. Vyjmenujte funkce peněz.
12. Uveďte základní informace o ČNB.
13. Co to znamená otevřená ekonomika?
14. Základem měny je
15. Jak se chová stát s nekonvertibilní měnou?
16. Měnový kurz je
17. Vysvětlete, co jsou devizy a co valuty?
18. Jaký je rozdíl mezi depreciací a devalvací?
19. Devalvaci provádí
20. V čem spočívá tzv. řízený floating?

Zdroje:

- Švarcová, J. a kol. Ekonomie – stručný přehled, 2012/2013. Zlín, CEED 2011
- Holman R., Pospíchalová D., Úvod do ekonomie pro střední školy. Praha, C. H. Beck 2012
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Sm%C4%9Bnn%C3%A1_smlouva
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Troj%C3%BAheln%C3%ADkov%C3%BD_obchod
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Mince_v_%C4%8Desk%C3%BDch_zem%C3%ADch
- http://www.lhshop.cz/index.php?page=shop.product_details&flypage=trh_flypage.tpl&product_id=961&category_id=221&option=com_virtuemart&Itemid=5&lang=cs&vmcchk=1&Itemid=5
- <http://bankovky.tym.sk/100Kc%201961-93b.jpg>
- <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/omezeniplateb/cast1.aspx>
- <http://i.iinfo.cz/urs/Seky-122845323632262.gif>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Platebn%C3%AD_karta
- http://en.wikipedia.org/wiki/Credit_card
- <http://hn.ihned.cz/c1-44154040-kancelare-opet-lakaji-investory>
- <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/tomas-sedlacek.php?itemid=19900>
- http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2009/cl_09_091015.html
- http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/cesi-s-malickym-zlatym-pokladem-nevazi-ani-13-tun_247816.html#.UnYjTLvhbY9
- http://finance.idnes.cz/cena-zlata-stoupa-0z5-/inv.aspx?c=A110218_142305_inv_hru
- <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2279092/singer-cnb-ceska-ekonomika-je-na-pocatku-navratu-do-normalu-koruna-oslabuje-pod-dlouhodoby-trend.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pohled%C3%A1vka>
- <http://cnslouny.unas.cz/e-ga/g-p-cs-bony.htm>
- http://auto.idnes.cz/unikatni-prehled-kolik-stala-auta-pred-rokem-1989-fr2-/auto_ojetiny.aspx?c=A091117_170114_auto_ojetiny_fdv